

Воротнікова З.Є.

магістрантка,

Науковий керівник: Висоцька Г.В.

кандидат філологічних наук, доцент,

Приазовський державний технічний університет

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Структурно-семантичні особливості лексики ІТ-сфери різних мов активно вивчали такі вчені, як І.Л. Комлева, І.В. Телятнікова, З.Б. Куделько, Г.Є. Лобанова, А.М. Ніколаєва, Г.В. Наконечна, З.Й. Куньч, О.Г. Литвин, І.А. Метлинська, Н.Я. Грицик, Л.О. Симоненко та інші. Однак структурні типи та семантичні групи лексики у галузі інформаційних технологій висвітлено та опрацьовано не повною мірою, і тому це завдання, потребує глибокого аналізу та систематизації у зв'язку зі значущістю даної проблеми на тлі бурхливого розвитку ІТ-сфери.

Існуюче розмаїття думок і підходів до визначення сутності поняття «термін», що призводить до того, що виділити термін як особливу лексичну одиницю і зрозуміти природу його термінологічності представляється проблематичним для дослідників-лінгвістів даного класу лексики щодо конкретного дискурсу. Проте не ставиться під сумнів представниками різних напрямків наукове походження самого терміну як об'єкта лінгвістичного опису, тому, цей критерій дозволяє визначити ключові позиції у вирішенні цієї проблеми щодо дискурсу інформаційних технологій. Учені Б.М. Головін та Р.Ю. Кобрін визначають термін як слово чи підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, яке виражає й формує професійне поняття та застосовується у процесі пізнання й освоєння наукових та професійно-технічних об'єктів і відношень між ними [1, с. 5].

Мова, що об'єднує людей, які працюють в галузі інформаційних технологій, визначається як професійна підмова. Оскільки це явище виникло відносно недавно, вчені лінгвісти ще не дійшли єдиної думки щодо його визначення, що спричиняє розбіжності в термінології.

Комп'ютерні фахівці перші, хто дають назву новим пристроям та різним технічним явищам, створюють професіональний пласт лексики, а вже пізніше ці лексичні одиниці набувають нового статусу – терміну. Впорядкування спеціальної лексики важливо для взаєморозуміння фахівців, що стає все більш важким у зв'язку зі спеціалізацією наук, підготовки наукових і технічних кадрів, видання наукової, виробничої та довідкової літератури, планування та обліку, розвитку міжнародних наукових і економічних зв'язків, отримання та обміну інформацією, розробки автоматизованих систем. Дослідження даної проблеми розпочалося у 80-х роках XX століття. Вивченням різних її аспектів займалися О.М. Крук, Н.І. Гончарова, Є.Н. Галичкіна та ін.

Можна зазначити, що комп'ютерна лексика досить неоднорідна. Усередині тематичної групи можна виділити окремі підгрупи, пов'язані з устроєм і функціонуванням комп'ютера, з одного боку, з іншого – лексику, народжену Інтернетом. Розшарування помітно і з погляду сфери функціонування лексики: нейтральний термін, його розмовний варіант або яскраво-забарвлений жаргонізм. Виразна риса комп'ютерної лексики – її метафоричність, образність, причому вона властива і терміну цієї групи.

Основний ресурс термінології інформаційних технологій – англійська мова. Вся комп'ютерна література спочатку була перекладом з англійської. Було досліджено словотворчі процеси в сфері англійської комп'ютерної лексики. Встановлено, що велика частина простих і похідних термінів сфери комп'ютерних технологій утворені шляхом термінологічного переосмислення загальнолітературних слів. Вагається правильним розглядати семантичні властивості комп'ютерної лексики з точки зору їх мотивованості. З точки зору форми, термін може бути повністю мотивованим, частково мотивованим, мотивованим і немотивованим. Про пропорціях кількості мотивованих і немотивованих слів важко судити, оскільки словник відкритий для новоутворень і запозичень, завдяки чому змінюється склад не тільки мотивованих, але і – хоча і в набагато меншому ступені – склад немотивованих слів. Найбільш відчутні перетворення відбуваються в лексиці мови. У комп'ютерній лексиці, найбільш продуктивними словотвірними способами є аффіксація і скорочення, словоскладання і конверсія.

Усі терміносистеми є саморегульованими, вони реагують на зовнішні зміни через надбання або, навпаки, втрату своїх елементів, залучаючи

найбільш оптимальні для цього способи. Таким чином, вивчення структурних характеристик термінів інновацій може бути корисним з точки зору з'ясування: 1) продуктивних / малопродуктивних / непродуктивних способів / засобів номінації термінотворення; 2) ступеню складності концептуального апарату та понять даної галузі (на основі сполучення структурного аналізу з семантичним).

З точки зору транслятології, структура терміну розглядається як надзвичайно важливий чинник перекладу, оскільки для досягнення максимальної адекватності перекладач має відтворити структуру вихідної одиниці у цільовій мові.

З обраних трьохсот термінів [2; 3] для утворення термінологічних одиниць у галузі інформаційних технологій було застосовано лише декілька способів, продуктивність яких також значно варіюється. Це такі способи: словоскладання (одно та багатокomпонентне) – 230 одиниць (76% вибірки); лексико-семантична транспозиція (вторинна номінація) – 12 одиниць (4% вибірки); аббревіація – 3 одиниці (1% вибірки); суфіксація – 34 одиниці (11% вибірки); префіксація – 23 одиниці (7% вибірки); суфіксація + префіксація – 5 одиниць (1,6% вибірки).

Структурні та семантичні характеристики лексичної одиниці (план вираження та план змісту) існують у тісному зв'язку – принаймні для похідних та складних слів, якими й є одиниці нашої вибірки. Структурний аналіз у багатьох випадках неможливий без урахування семантичної складової аналізованих слів, так само і семантичний аналіз полегшується за рахунок прозорості морфологічного членування лексем.

У перспективі перекладу семантичний аналіз є необхідним задля максимально повного відтворення значення вихідної одиниці у її цільовому відповіднику. У цьому контексті пригадуються положення семантичної теорії перекладу, згідно з якою «припускається, що процес перекладу може здійснюватися у два етапи. На першому етапі перекладач визначає семний склад відрізка оригіналу та вирішує, які із встановлених ним сем є релевантними, тобто суттєвими або важливими для здійснення міжмовного спілкування, а отже, мають обов'язково бути відтворені у перекладі. На другому етапі підбираються одиниці, до значення яких входить максимальна кількість релевантних сем оригіналу. Тобто ступінь близькості перекладу до оригіналу (ступінь еквівалентності) визначається кількістю спільних сем» [4, с. 123].

Існують різні підходи до проведення семантичного аналізу. Ми розглянемо аналіз за номінативним критерієм, який передбачає

відокремлення головних лексико-семантичних груп термінологічних одиниць.

Проаналізуємо загальні принципи такого аналізу. Його основою виступає розподіл аналізованих одиниць на лексико-семантичні класи як носії найбільш загальних семантичних ознак. Наступним етапом є класифікація одиниць різних частин мови за тематичними групами на основі релевантних ним семантичних категорій та мовних опозицій. «Нарешті, завершальним етапом є виділення в межах тематичних груп лексико-семантичних груп, що протиставлені одна одній за диференційним (мотивуючим) критерієм» [4, с. 97].

Терміни-іменники нашої вибірки представлені наступними трьома тематичними групами: найменування абстрактного поняття; найменування особи; найменування предмету. Група «найменування абстрактного поняття» включає такі лексико-семантичних груп: програма / операція; виміри/одиниці обчислення; процес / система. Група «найменування предмету» представлена такими лексико-семантичних груп: інструмент/технічна складова/деталь; пристрій/девайс. Група «найменування особи» представлена лексико-семантичних груп «фахівець/майстер».

Аналізуючи теоретичні джерела у галузі інформаційних технологій та наведені приклади в галузі термінології ІТ-сфери, можна зробити висновок, що першорядними труднощами у процесі перекладу досліджуваних одиниць є такі фактори як: наявність абревіатур, скорочень в даній галузі; потреби враховувати особливості перекладу складних граматичних конструкцій; адекватність вибору правильного значення полісемантичного слова; велика кількість безеквівалентних лексичних одиниць у складі комп'ютерної термінології англійської мови; відсутність єдиної дійсної моделі перекладу комп'ютерних текстів; морфологічна будова і семантичні особливості термінів; постійне оновлення лексики і поява комп'ютерних неологізмів. Окрема увага надається обов'язковій індивідуальній галузевій грамотність перекладача, що є ключовим аспектом успішної комунікації. Правильний підхід до труднощів у процесі перекладу комп'ютерної лексики гарантує перекладачеві успішний результат у сприйманні та наданні необхідної інформації.

Список використаних джерел:

1. Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. Лингвистические основы учения о терминах : учеб. пособие для филол. спец. вузов. Москва : Вышш. шк., 1987. 104 с.
2. Ходаков В.С. Навчальний термінологічний російсько-українсько-англійський словник : Комп'ютерні науки: 12 500 термінів : Навч. посібник з комп'ютерних наук та комп'ютерної інженерії. Херсон, 2002. 599 с.
3. Англо-український тлумачний словник редакційно-видавничої комп'ютерної термінології: Понад 5000 слів, словосполучень і скорочень найпоширеніших термінів [авт.-уклад. Шевченко В. Е.]. Київ : Либідь, 2006. 319 с.
4. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. Москва : Высшая школа, 1983. 303 с.

Жмурко К.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Єгорова О.І.

кандидат філологічних наук, доцент,

Сумський державний університет

ПОНЯТТЯ КІНО-ТЕКСТУ У КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ КІНО-ТЕКСТУ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ

Кіно-переклад на сьогодні все ще знаходиться на ранній стадії свого розвитку, а тому поняттєва база цієї галузі перекладацьких досліджень ще не сформована до кінця. У той же час кінофільми, телесеріали та інші елементи кіномистецтва на сьогодні є надзвичайно популярними та затребуваними, у тому числі й як об'єкти перекладу. Розглянемо більш детально поняття кіно-тексту як типу перекладацького матеріалу, а також визначимо основні типи кіно-тексту, з якими може працювати перекладач.

У даному дослідженні нас цікавить, передусім, визначення кінофільму як лінгвістичного явища, а також виокремлення лінгвостилістичних засобів кіно-тексту як об'єкту перекладу.

Одними з перших до вивчення явища «кіно-тексту» у лінгвістиці долучилися Ю. О. Сорокін і Є. Ф. Тарасов. Вони дали наступне